

פרוטוקול מס' 32/ג

מישיבת וועדת הפנים

מיום ג', כ"ב באייר תשי"ד - 25.5.1954
(בשעה 9.00)

נ כ ח ו : חברי הוועדה:

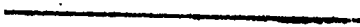
- נ. חת - היו"ר
- א. אליטר
- ע. אסף
- ס. הלל
- א. יעקב
- א. כלפון
- ח. מיגורי-כהן
- א. פרי

מוזמנים:

- פר זורדי - מטעם משרד החוץ.
- מר שי - הפנים
- מר סילברסטון - היועץ המשפטי של משרד הפנים.

- 1. מסקנות וועדת המשנה לבידור בעית עזיבת הארץ לצמיתות;
- 2. שונות.

סדר-היום:

היו"ר נ. חת:

פותח את הישיבה,

עלינו לדון היום במסקנות וועדת-המסנה
לבירור בעיית עזיבת הארץ לצמיתות, רשות הדיבור ליו"ר וועדת-המסנה;

א. אלישר:

וועדת המסנה קיימה תשע ישיבות בהן
היא שמעה את באי-כוח המסדרים הטונים,
בעיקר מסדר הפנים ומספר החוץ, ואת ב"כ הסוכנות היהודית, לפי הזמנת
מיוחדת הופיעו לפני הוועדה ב"כ התאחדויות העולים הטונות, אשר הרצו
בהרחבה על הבעיה וגם הגישו תזכירים והצעות בכתב.

ברצוני לציין, כי החומר שהצטרף בוועדה,
בעיקר התזכירים הטונים של כמה מהתאחדויות העולים, הוא חומר הראוי
לפרסום, ואולי היה כדאי שיו"ר הוועדה ידאג לכך שהחומר יובא באיזו
צורה שהיא לידיעת חברי הכנסת ואולי גם לידיעת הציבור.

לאחר דיונים בין חברי הוועדה ובאי-
כוח המסדרים הנוגעים בדבר סיכמה הוועדה את מסקנותיה, שרובן נתקבלו
פה-אחר חוץ מכמה הצעות של חברי-הכנסת פרי ומיגורי-כהן.

עיקר הצעות הוועדה הן הפעולות המיידיות
שיש לנקוט בהן. מסדר הפנים ובעיקר מסדר החוץ יצטרכו לדון אם יש צורך
להכניס תיקון או חקיקה נוספת בקשר לדרכונים, חוק השבות, חוק האזרחות
וכו'. אנחנו רק המלצנו בסעיף 10, "על הגבלה" במתן דרכונים לאומיים
לאנשים שעלו לארץ לאחר קום המדינה ושנמצאים בה תקופה של פחות משלוש
שנים - ברציפות או בסיכופ כללי. אם הדבר לא ניתן לביצוע במסגרת החוק
הקיים, יש להכניס, לפי דעת הוועדה, אם התיקונים הדרושים לחוק".
ובסעיף 11 המלצנו "על הגבלות במתן היתר-יציאה לאנשים המודיעים שהם
עוזבים את הארץ לצמיתות, עה שיוכחו שיש להם לאן להגר, שיש בידם
האמצעים להגיע למקום ההגירה - ולאחר סילוק חובותיהם למסדות ציבור
בעד עלייתם וקליטתם".

עיקר ההמלצות כלולות בסעיף 2; "הוועדה
רואה את הסיבה העיקרית לעזיבת הארץ לצמיתות בהעדר תנאי שיכון באותם
ובחומר עבודה חלקי לעולים והקשיים החברתיים, התרבותיים והכלכליים,
בהם נתקלים העולים בהסתרשותם במולדת".

אשר לעבודה, כל החומר שהובא לפנינו
העיד שבעיקר סובלים העולים שגילם עולה על 45 שנה, ועל כן המלצנו
על קביעת עבודות מיוחדות עבורם ועל הבטחת מינימום של ימי עבודה
לעולים - לפי גודל משפחתם.

בקשר לשיכון המלצנו על חיסול המעברות
ע"י מתן שיכון מתאים, קודם כל, בקרבת מקום בו עובדים העולים. כן
המלצנו שהשיכון למחוסרי יכולת יינתן תמורת סכר-דירה ולא בקנייה
ובלי דמי-היתר או דמי-מפתח.

יתר ההמלצות הן בעיקר פעולות שפחות
או יותר כבר מבוצעות: הקביעת ידיעת הארץ, ידיעת הספה וכו'. הוועדה
המליצה על מגמה מקצועית בחינוך היסודי, כדי לכוון את הנוער העולה
לעבודה, לחקלאות ולחרושת.

ע.ע.

לאור הדיונים עם באי-כוח כל התאחדויות העוליים ודרושותיהם, נתקבלה בוועדה ההצעה לבקש את הממשלה ומשרד הבטחון לשחרר משירות בצה"ל את אותם העולים אשר שירתו בארץ מוצאם בצבא סדיר, וכן לתת הקלות למשפחות של עולים צעירים בגובה לשירות בצה"ל. לאחר דיון עם מזכירות הכנסת ויו"ר וועדת הפנים סוכם שיש לא להכליל את ההצעה הזאת במסקנות וועדת המסנה כל עוד לא נקבל את הערות משרד הבטחון על כך, כתבנו על כך למשרד הבטחון, והוא העביר אלינו העתק סכתב מאת אגף כוח האדם שבמשרד הבטחון אל המח' הקונסולרית במשרד החוץ, אשר בין היתר נאמר בו, כי "הוחלט לשחרר מחובת שירות סדיר מלא בהתאם לחוק שירות בטחון כל אדם בחו"ל הרוצה לעלות לישראל ואשר שירת שירות סדיר של לפחות 18 חדשים בצבא זר, אדם כזה העולה לישראל ישרת תקופת שירות סדיר של שלושה חדשים בלבד וזאת כהכשרה עבור כוחות המילואים, כל אדם אשר שירת שירות סדיר בצבא זר פחות מ-18 חדשים, תנוכה תקופת שירות זו מהתקופה שיהיה חייב לשרת בהתאם לחוק שירות הבטחון בישראל". אני מצטרף להגיד שלא זו היתה כוונת הוועדה, תשובת משרד הבטחון מכוונת לגבי העתיד ואינה עוזרת לגמרי לאותם הצעירים שכבר נמצאים בארץ. אצחנו מציעים לתת אפשרות לעולה חדש, אפילו אם לא שירת בצבא זר, להתאקלם קודם בארץ ולא להתייצב מיד לשירות חובה או לשירות מילואים.

שמענו מבאי-כוח צפון אפריקה, עירק ופרס האשמות כבדות על הפליות וכו', שוכנענו כי הבעיה היא חסונה ורצוני לספל בה כדרך יותר רציונאלית, והדרך שהמלצנו עליה שה-אחד היא "הקמת מדור מיוחד במחלקת העלייה והקליטה של הסוכנות היהודית, שעיקר תפקידו יהא סיפול בעניני העולים מארצות המזרח, דוגמת המדור האנגלו-סכסי, במדור זה יטותפו באי-כוח התאחדויות העולים מארצות המזרח".

אלו הן בעיקר הנקודות העיקריות של מסקנות וועדת המסנה, בזה אני מודה לחברי הוועדה, ובדאש וראשונה לבאי-כוח המשרדים הטונים שסיימו איתנו פעולה, וכן להתאחדויות העוליים.

היו"ר נ. חת: ברצוני להודות לוועדת המסנה על העבודה הרבה שהסקיעה בענין זה, ואשר חסכה עי"כ מזמנה של מליאת הוועדה,

לסדר הדיון, אני מציע כי אלה שלא השתתפו בוועדת המסנה יביעו את דעתם, ואח"כ נדון על הפרוצידורה לסיכום הדיון.

לדעתי, המלצות וועדת המסנה אינן מבליטות את הבעיות, הן קובעות את הבעיות באופן כללי מדי, אני, למשל, הייתי מזכיר שהירידה היא תופעה טבעית של כל עלייה, אך יחד עם זאת הייתה מצוין שאיננו נותנים מספיק הקלות לקליטת העולים.

אם בעיית התפלית תקיימת, לא הייתי נסנע מלבנוע בה.

אח שאלת הדרכוניה הייתי מוציא מכלל ענין עזיבת הארץ, אינני יודע אם כלפי חוץ היה רצוני למנוע את הירידה באופן סכני, להחזיק כאן אנשים בכוח.

ע.ע.

י. ישיבה: לצערי, רק עכשיו קראתי את המסקנות, ואני חושב שהענין עצמו הוא רציני למדי. בקריאה ראשונה יש לי, בערך, אותן התגובות הספונטניות שיש ליור הוועדה, הן לגבי ניסוח המסקנות והן לגבי כמה וכמה נקודות חסרות ומיותרות. אני מבקש לרחות את הדיון במסקנות, על סנת שתהיה אפשרות לעיין בחומר, ואז נוכל לקבוע אם לקיים דיון כללי או חלקי.

ש. הלל: חשיבותה של וועדת המסנה היא נשתי נקודות: 1. היא הגדירה את חומרת הכעיה; 2. היא הצביעה או רמזה על כך שיש באפשרותנו לתקן את המצב, אם לא לבטל את הידיעה, לפחות לטובר אותה. השאלה המענינת אותי לאור המלצות אלו היא: למי הן תשמטנה דירקטיבות, מה יקרה איתן?

אני מציע לקבוע תקפת וועדה בעלת סמכות אופרטיבית, שעל יסמך החומר שיינתן לה תוכל לגשת מיד לפעולה ממשית.

אני תומך בהצעת חבר-הכנסת ישיהו, לתת לחברים אפשרות להתייעץ עם סיעותיהם.

ח. סיגורי-כהן: וועדת המסנה נגסה לבירור הכעיה סתוך שתי גישות: 1. התייעצות והחלפת-דעות עם משרד הפנים ומשרד החוץ איך למצוא דרך כדי לעכב את היציאה מן הארץ; 2. למצוא דרכים מקלות על העולה כדי למנוע את ירידתו, ומסוים כך לא ניגשנו לבירור הכעיה בצורה רחבה יותר: לא נפגשנו עם העולים במעברות וכמושבים; לא נפגשנו עם העולים המדפקים על לשכות העבודה ולא נפגשנו עם באי-כוח לשכות העבודה.

סתוך גישת וועדת המסנה להחיש את הכירור, אינני חושב שיש מקום לרחות את סיכומו.

א. כלפון: אינני מתנגד לכך שנקדיש עוד פעם דיון לכעיה זו, כדי לתת לחברים שהות לעיין בחומר של וועדת המסנה ואולי להביא הצעות מעשיות.

אשר למסקנות וועדת המסנה, לי נראה שהיה כדאי לחלק את ההצעות לקבוצות. בדרך כלל, אפשר לחלקן ל-2: הצעות הנוגעות לסוכנות והצעות הנוגעות למשרדים מסלתיים. יתכן שהיה כדאי, כי לאחרי חלוקת ההצעות לסוגים, בשלח אותן למשרדים הנוגעים בדבר, אני רק מהסס אם אנו כווסמכים לעשות זאת.

אני מציע לקבל החלטה, כי הוועדה תחזור לדון בכעיה זו כעבור כמה חדשים, על סנת לבחון אם נשתנה משהו. זה יהיה מעין פיקוח מצדנו אם דיוננו הביא תועלת כל שהיא, כי למעשה אנו מעוניינים לא רק בהמלצות כי אם בניצוען.

נוסף לכך, יש לשלוח העתק המסקנות לוועדה המתאמת בין הסוכנות והממשלה.

א. פרי: אני רוצה להעיר שתי הערות: קודם כל, להצעת חבר-הכנסת אליטר בענין פרסום התזכירים שקיבלנו. כולנו מקבלים חומר רב, ואם נדפיס את התזכירים שאנו מקבלים ונחלקם למשרדים המסלתיים, אני מפקפק אם הם יקראו חומר כה רב.

ע.ע.

לעומת זאת, אני חושב שיש ליקוי
בניסוח המסקנות, לא ברור מהו היקף הבעיה, לדעתי, היה צריך לתת
את המספרים על היקף הירידה, הסכנות הכרוכות בזה ולפרסם
את תמצית התזכירים שהובאו בפנינו.

ביחס למסקנות עצמן, נראה לי שניסוח
כמה סעיפים הוא רחב מדי, אינו תקיף במידה מספקת. הסעיפים מנוסחים
בצורה כל כך כללית שאינם מחייבים לשום דבר.

ועכשיו השאלה: מה יהיה גודל מסקנות אלו?

מר שי:

אני רואה חשיבות רבה בדחיפות הסיכום
של הריגון, אולם מכיון שכמה מחברי הוועדה
לא הספיקו לעבור על החומר, אני מציע לדחות את הסיכום לשבוע הבא.

אני מציע שאם רואה בקבלת המסקנות אפשרות

להזיז קצת את מכוונת הביצוע.

אשר לשאלה למי תימסנה המסקנות דירקסיבות,
סעיף 4 ישנה המלצה ברורה: "על הקמת ועדה מורכבת מנציגי הממשלה, הסוכנות
היהודית והתאחדויות העולים, על מנת ליזום ולתאם פעולות מיוחדות בענין
התערותם של העולים בארץ..." העתק המסקנות יועבר לסוכנות וכן למשרדים
הממשלתיים הנוגעים בדבר.

מר ורדי:

אני מצטרף לדברי מר שי, שהבעיה היא
דחופה ביותר.

אני גם מצטרף להרגשה, שניסוח סיכומי

הוועדה אינו תמיד מוצלח - ישנם דברים רבים שבהיותם טובים מאלוהם אין
בהם דבר של ממש - אולם בכל-זאת אין לבטל את הסיכומים.

לי נראה, שאפשר לחלק את המסקנות לשני

חלקים עיקריים: ישנן הצעות חליליות, ז.א., מציעים אמצעים למניעת
הירידה ע"י הגבלות במתן דרכונים וכו'. איבני יודע אם אני מבטא בזה
את דעת חברי וועדת המזנה, בכל-אופן אני מבטא את דעת משרדי, כי אע"פ
שאנו שותפים לכמה מההצעות האלו, איבנו חושבים שהישועה תבוא דוקא
מהגבלות האלו, אשר עלולות לעורר רושם חלילי בעולם ולפעמים גם לסנוע
עליה. על כל פנים, משרדי התנגד לסינויים חוקתיים בשטח זה. הישועה לא
תבוא מהגבלות כאלו אלא מפעולות קונסטרוקטיביות, שהוועדה אמנם מציעה.
אמנם איבנו שותפים עם הניסוח, אבל עובדה שוועדת המזנה עשתה עבודה
חשובה: היא קבעה, קודם כל, שקיימת בעיה, שהבעיה היא חמורה ושאפשר
וצריך לעשות לפתרונה, בעיקר בחסות הקונסטרוקטיבי.

אני חותף לרעיון, שיש צורך להקים

וועדה אופרטיבית לטיפול בבעיה זו, וועדה זו צריכה ליזום פעולות
ולתאם בין המשרדים השונים, למען יצירת כלים קונסטרוקטיביים למניעת
הירידה.

הי"ר נ. חת:

אני תמים דעים עם אלה החושבים שוועדת
המזנה עשתה עבודה חשובה; היא מיצתה

את כל הבעיות. היא ראתה חובה לעצמה לא רק לתת מסקנות עיוניות, אלא גם
עצות מעשיות. הערותי הקודמות היו ביחס לניסוח, ביחס לחלוקת המסקנות
והדגשתן, שלא נעשו אולי מתוך זהירות יתירה. איבני יודע אם וועדת
הכנסת חייבת לנקוט בזהירות יתירה, לדעתי, היא חייבת להגיד את כל

ע.ע.

הדברים שצריך להגידם, אם התעוררה, למשל, בעיית ההפליה, אפשר היה להגיד, כי לאחר שחקרנו את הבעיה נוכחנו שלא רק שאין הפליה אלא יש הוראה כללית שלא להפלות, אולם מכיון שיש להמתי האנשים הרגשת קיפוח, יש לעשות משהו למניעת הרגשה זו.

אני חושב שאם מישהו מחברי הוועדה מבקש לדחות את הסיכום, יש להענות לבקשתו, אולם לא הייתי רוצה שנפתח שוב בוויכוח. אם יהיה למישהו מה להוסיף, יעשה זאת, ואח"כ נבקש מוועדת המסנה ללכד מחדש את המסקנות ולהביאן לישיבה הבאה לסיכום.

אני מבקש שדחיית הסיכום תהיה ללא תנאי, יתכן שיהיה לי מה להעיר, ויתכן שלא יהיה

י. ישעיהו:

לי מה להעיר.

נרמה לי שחטאתי בקיצור. אילו חברי הוועדה היו קוראים את כל החומר שקיבלנו היו מגיעים לידי המסקנה כי ~~ההצעות~~ הסיכום הן שקולות ומדורות, כי החומר שקיבלנו הוא רב מדי, מגוון מדי ומסוכן למדי. למשל: היה וויכוח סוער על מעיף 12 בקשר לפעולות המיסיון, ולא בלב קל הצטמצמו במלים היבשות שבמעיף זה.

א. אלישר:

בשעה שניגשנו לסיכום דיובינו עמדו לפנינו שתי דרכים: 1, צורת כתיבת מאמר, שבו היינו מנתחים את הבעיה ונותנים את המספרים, כפי שמציע חבר-הכנסת פרי; 2, קביעת מסקנות והצעות, מתוך תקווה שמוסדות אחראים כמוסדות הכנסת, הממשלה והסוכנות יבינו שהן ממצות וויכוח של תשע ישיבות. רוב הוועדה חשב, כי פירוש הדברים במסקנות עצמן עלול להזיק, ועל כן הצעתי בראשית דברי לערוך את החומר שקיבלנו ולהביאו לידיעת משרדי הממשלה, חברי הכנסת ואולי גם לידיעת הציבור, ולהביא את החומר בשם אומרים ועל אחריהם, אני מציע לערוך את החומר בצורת חוברת שתצורף למסקנות.

ברצוני לציין, כי בסוף הסיוע הראשונה של המסקנות פניתי ליו"ר הכנסת וביקשתי ממנו להמציא את המסקנות לחברי-הממשלה ולכל הנוגעים בדבר. הוזמנתי למזכירות הכנסת ונאמר לי שדבר זה הוא בניגוד לנוהג של הכנסת. יו"ר הכנסת יודע למי לשלוח, ועליו החובה לעשות זאת. כל מה שוועדת הפנים תצטרך לעשות בסוף דיובניה הוא להמליץ בפני יו"ר הכנסת על שליחת החומר לכל המשרדים הנוגעים בדבר, סגן מזכיר הכנסת, מר צידון, אף העיר לי, כי מחובתה של וועדת המסנה להגיש את החומר אך ורק למליאת הוועדה והיא תחליט מה לעשות.

אני תוסך בהצעה לדחות את סיכום הדיון

לעוד שבוע.

אני מבקש מהחברים שיש להם הצעות נוספות, להגישן עד יום שני, ביום השלישי נסיים את הוויכוח וביום השלישי בעוד שבועיים נגיש את המסקנות.

היו"ר נ. חת:

ביחס לעדויות שהוועדה שמעה והחומר שהיא קיבלה, היה רצוי לעשות מהן תמצית.

אני מתנגד לכך שתפורסם תמצית דברי נציגי התאחדויות העולים, אני מציע להסתפק בכך שנוסף להצעות יצורפו דברי-החבר אשר ימצו, לדעת הוועדה, את הבעיות.

ש. הלל:

ע.ע.

וועדת הסעים
25.5.54

מ"ש י:
אני סוכן לקבל על עצמי להכין את דברי ההסבר, אשר יובאו אח"כ לעריכת בפני וועדת מסנה ומצומצמת, המורכבת מיו"ר הוועדה, יו"ר וועדת המסנה וחבר-הכנסת רפאל.

היו"ר נ. חת:
אני מציע לשתף בוועדה זו גם את חבר הכנסת הלל.

הוחלט שמר טל יכין דברי-הסבר למסקנות הוועדה לבידור געית עזיבת הארץ לצמיתות, דברי ההסבר יובאו אח"כ לעריכת בפני וועדת מסנה המורכבת מח"כ חת, אליסר דהלל בהשתתפות מר טל, ואשר תקיים את ישיבתה ביום ג' בשעה 11.00.

אלינו

א. פרז:
לפני הפגרה הפנתה/הוועדה לפניו הציונות משלחת של מעברות מסביבת רמת-גן (חיריה וסקיה). לאחר ששמענו את דברי המשלחת בישיבה מסותפת עם וועדת השירותים הציבוריים, הוחלט לכנס ישיבה מסותפת עם וועדת השירותים הציבוריים וועדת העבודה, אולם הענין נדחה ולא יצא לפועל. היום מסר לי יו"ר וועדת השירותים הציבוריים, כי יו"ר וועדת העבודה מסרב להשתתף בדבר הזה מתוך הטענה שוועדת העבודה מיצתה מצידה את הענין, אני מציע שיו"ר הוועדה יחד עם יו"ר וועדת הפנים לרכיבו וועדת מסנה מסותפת - ואני מודיע מראש שאני סוכן להשתתף בה - על מנת לסיים את הענין.

היו"ר נ. חת:
נדמה לי, שהרכבת וועדות מסותפות עושה וועדת הכנסת.

אני מציע להעמיד את הנושא לדיון הוועדה בישיבה הבאה, בינתלים אברר עם יו"ר וועדת הכנסת ועם יו"ר הוועדה לשירותים ציבוריים אם יש מקום לוועדה מסותפת.

י. ישעיהו:
אני מבקש שיו"ר הוועדה ייפגש עם יו"ר וועדת העבודה ועם יו"ר הוועדה לשירותים ציבוריים, על מנת לברר מה סיכמו הוועדות ההן, לי נדמה, שאין לוועדת הפנים מה לעשות בענין זה.

(הישיבה נבעלה בשעה 11.00)